

NOVOSTI U PODRUČJU KATALOGIZACIJE

prikaz rada i osvrt na zaključke sastanaka IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju i srodnih tijela tokom 79. IFLA-ine Opće skupštine i konferencije održane u Singapuru od 17. do 23. kolovoza 2013.

NEWS IN THE FIELD OF CATALOGUING

Mirna Willer

ISBD Review Group, predsjednica

Sveučilište u Zadru, Odjel za informacijske znanosti

mwiller@unizd.hr

UDK / UDC 025.23

Primljeno / Received: 13. 11. 2013.

Prikaz rada i osvrt na zaključke redovnih godišnjih sastanaka IFLA-inih tijela koja se bave pitanjima katalogizacije obuhvaća sljedeće skupine: Stalni odbor Sekcije za katalogizaciju, Skupina za pregled ISBD-a i njezina Studijska skupina za ISBD/XML koja je preimenovana u Studijsku skupinu za ISBD povezane podatke, Skupina za pregled FRBR-a, Tehnička skupina za imenske prostore, Stalni odbor za UNIMARC i Specijalna interesna skupina za semantički web.

Samo navođenje tijela koja se izravno ili posredno bave pitanjima katalogizacije ukazuje na složenost postupaka i uvjeta u kojima se raspravlja o razvoju bibliografskih standarda i modela. U prikazu će se dati osvrt na još neka tijela, što će sve ukazati na važnost koordinacije njihova rada s ciljem usporednog razvoja standarda ISBD, formata UNIMARC i modela FRBR, te njihovih imenskih prostora koji osiguravaju objavljivanje bibliografskih podataka kao povezanih i otvorenih podataka u semantičkom webu.

Sekcija za katalogizaciju, Stalni odbor¹

Glavna tema koja je označila sastanke Stalnog odbora, ali i njezine stalne Skupine za pregled ISBD-a (ISBD Review Group) bio je strateški plan Sekcije, posebno u odnosu na ISBD i njegov daljnji razvoj. Naime, na temelju prošle godine prihvaćenoga strateškog plana za ISBD koji je zatražio Profesionalni odbor IFLA-e kako bi mogao financirati projekte ISBD RG-a, predsjednica i tajnica Sekcije su u proljeće 2013. uputile dopis članovima Stalnog odbora Sekcije i predsjednici ISBD RG (M. Willer) u kojem se propituje svrha ISBD-a u odnosu na kataložna pravila *RDA: Resource Description and Access*. U tom se dopisu postavlja pitanje: Treba li dalje razvijati ISBD kad je objavljen RDA kao međunarodni kataložni pravilnik? ISBD RG je u svojim komentarima koji su prije sastanka dostavljeni Stalnom odboru i Sekciji, objasnila svoje stanovište koje se naknadno i potvrdilo u raspravama ISBD RG, ali i Stalnog odbora na sastancima tijekom konferencije. Zastupljeno stanovište je da su to dvije zasebne norme od kojih svaka ima svoju funkciju, ali da je ISBD temeljni međunarodni standard Univerzalnoga bibliografskog nadzora i slijedno tomu temelj kataložnih pravila. RDA je, bez obzira na namjeru da bude međunarodni kataložni pravilnik, pravilnik određene zajednice (anglo-američke kojoj se pridružila njemačka), i premda odbor za njegovu izradu JSC (Joint Steering Committee for RDA) prihvaća prijedloge i dopune različitih zajednica, nije ih obvezan i prihvatiti. Za razliku od toga, odbori koji održavaju i razvijaju IFLA-ine standarde trebaju voditi računa o zahtjevima multikulturalnih zajednica. Nadalje, RDA se plaća i nije otvoren standard kakvi su IFLA-ini, a posebno je naglašeno da je ISBD kao temeljni standard za katalogizaciju u knjižnicama i poučavanje knjižničara neophodno pomagalo u mnogim, manje bogatim zemljama o kojima IFLA također mora voditi brigu. Unatoč tomu, Stalni odbor je donio zaključak da će iduće godine ponovno razmotriti strateški plan ISBD-a temeljen, između ostalog, na rezultatima ankete o upotrebi ISBD-a koju će provesti ISBD RG krajem 2013. Taj je stav dodan u Strateški plan Sekcije za katalogizaciju od 2013.-2015., s time da će na temelju rezultata ankete kao i rasprava koje će Stalni odbor potaknuti u sklopu CATSMail-a, predsjednica i tajnica pripremiti osnove za odluku o standardu koja će se donijeti iduće godine, tj. 2014. Naime, iduće će se godine trebati prijaviti projekt za 2015. o početku rada na reviziji ISBD-a u skladu s IFLA-inim pravilima o održavanju standarda.

¹ <http://www.ifla.org/cataloguing>

Stalni odbor je prihvatio izvještaj Radne skupine za reviziju ICP-a, tj. *Izjave o međunarodnim kataložnim načelima*, i odlučio da se tekst načela osuvremeni, a ne da se započne radom na potpunoj reviziji, što je bilo predloženo kao druga mogućnost. Prihvaćeni su i izvještaji o *Anonymous Classics* i *Names of Persons* i zaključeno da se tekstovi stave na mrežnu stranicu Sekcije.

Predsjednice Skupina za pregled ISBD-a odnosno FRBR-a, Mirna Willer i Pat Riva podnijele su svoje izvještaje o radu koji su i prihvaćeni. ISBD RG² će poslati na usvajanje Stalnom odboru tekst ankete o upotrebi ISBD-a kao i tekst dokumenta *ISBD profile in RDA*, tj. analizu harmoniziranja ISBD-a i RDA-a na razini pravila (više o radu ove skupine u nastavku). Skupina za pregled FRBR-a (FRBR Review Group)³ je predložila novu predsjednicu skupine Chris Oliver, te urednički odbor za izradu ujednačenoga FR konceptualnog modela; oba su prijedloga prihvaćena. Predsjednica je obavijestila da je konceptualni model FRAD uz dodatak ispravaka koji ne zadiru u sam tekst modela objavljen na mrežnoj stranici Skupine,⁴ te da je tekst objektno usmjerenog modela FRBRoo, verzija 2 koja obuhvaća konsolidirani FRBR s FRAD-om i FRSAD-om u završnoj fazi izrade, te da će biti poslan Stalnom odboru na usvajanje i potom objavljen.⁵ P. Riva je također navela da se očekuje kako će tekst ujednačenog modela FR karakterizirati drugačiji stil od dosadašnjeg, tj. da će se usvojiti stil koji je prilagođen objavljivanju modela u registru imenskih prostora (OMR: Open Metadata Registry),⁶ dakle, koji je prikladniji za prijenos teksta modela u format potreban za standarde semantičkog weba i povezanih otvorenih podataka (RDF: Resource Description Framework).⁷ Spomenula je i problem objavljivanja postojećih prijevoda modela u OMR-u u odnosu na rad na konsolidiranom izdanju, te navela da možda nije uputno poticati objavljivanje prijevoda dok se radi na konsolidaciji. U odnosu na objavljivanje prijevoda IFLA-inih standarda i dobivanja prava za to, zaključeno je da se zatraži od IFLA-e proširenje teksta ugovora o prijevodu i na prijevod imenskog prostora dotičnog standarda ili modela. Predsjednice skupina obavijestile su Odbor da će FRBR RG i ISBD Linked Data Study Group

² <http://www.ifla.org/isbd-rg>

³ <http://www.ifla.org/frbr-rg>

⁴ http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frad/frad_2013.pdf

⁵ U međuvremenu, dokument je objavljen kao nacrt: ICOM/IFLA, FRBR object-oriented definition and mapping from FRBRER, FRAD and FRSAD (version 2.0) [draft], May 2013, http://www.cidocrm.org/docs/frbr_oo/frbr_docs/FRBRoo_V2.0_draft_2013May.pdf

⁶ Open Metadata Registry, <http://metadataregistry.org/>

⁷ Resource Description Framework (RDF), <http://www.w3.org/RDF/>

(ISBD LD SG) održati svoje radne sastanke u Parizu, 14.-15., odnosno 16.-18. listopada 2013., čime će se omogućiti da članovi dviju skupina sudjeluju na oba sastanka. Razlog tomu jest plan da će se pretežni dio sastanka FRBR RG baviti atributima FR entiteta, a time i elementima ISBD opisa, dok će se ISBD LD SG baviti odnosom ISBD entiteta/klase *resource* nasuprot FRBR entitetima/klasama *WEMI* u sklopu njihove registracije kao imenskih prostora te odnosa između RDF tripleta koji su nastali korištenjem tih dviju različitih domena. Razrješenje tog odnosa bitno je za strategiju razvoja ISBD-a koji treba omogućiti kako dosadašnje monolitne prikaze podataka u obliku ISBD-a, tako i eferbeerizirane prikaze temeljene na ISBD elementima. Sastanci će se financirati sredstvima koja su skupinama odobrena za pojedinačne projekte za 2013., tj. projekte *ISBD Namespaces Alignments and Publication as Linked Data*, odnosno *FRBR: Reassessment of properties in a consolidated conceptual model*.

Gordon Dunsire, predsjednik Tehničke skupine za imenske prostore (Namespaces Technical Group),⁸ podnio je izvještaj o radu na objavljivanju imenskih prostora za MulDiCat i francuskog prijevoda Skupine 0 ISBD-a, uspješnom uključivanju IFLA-inih imenskih prostora objavljenih u OMR-u u projekt Europske unije EU Joinup Registry,⁹ te o radu na izradi uputa za unos i osuvremenjivanje imenskih prostora IFLA-inih standarda i njihovih prijevoda. Također je spomenuo da s ISBD RG surađuje na izradi *Smjernica za prijevod ISBD imenskih prostora*, te na *Specijaliziranim smjernicama za upotrebu ISBD imenskih prostora*.

Patrice Landry, predsjednik Odbora za standarde¹⁰ podnio je izvještaj o radu te zatražio da i ostale skupine Sekcije izrade svoje strateške planove kako je to učinjeno za ISBD, između ostalog i zato što će se raditi istraživanje o utjecaju IFLA-inih standarda. Rezultati tog istraživanja prikazat će se na satelitskoj konferenciji koju Odbor planira organizirati uoči IFLA-ine Opće skupštine i konferencije 2015. Landry je prikazao i svoj prijedlog Profesionalnom odboru o osnivanju stalnog fonda za financiranje razvoja bibliografskih standarda, a koji bi osigurao nesmetan rad ISBD RG, FRBR RG i Namespaces TG.

Stalni odbor je prihvatio prijedlog predsjednice da Sekcija za katalogizaciju i Sekcija za bibliografiju organiziraju zajednički program otvorene sesije

⁸ <http://www.ifla.org/node/5353>

⁹ <https://joinup.ec.europa.eu/catalogue/repository/metadata-registry>

¹⁰ <http://www.ifla.org/FR/standards-committee>

na konferenciji IFLA-e u Lionu 2014. s temom *UBC: Use and Re-use of Bibliographic Data*. Sekcija za klasifikaciju i indeksiranje te Središnji program za UNIMARC (UNIMARC Core Activity) ponudili su svoje sudjelovanje i odobreni vremenski raspored za organiziranje zajedničkog programa.

Skupina za pregled ISBD-a i Studijska skupina za ISBD povezane podatke

Osim gore navedenih aktivnosti, ISBD RG je u sklopu rada na harmonizaciji ISBD-a i RDA-a prema dogovoru sa sastanka o harmonizaciji ISBD-a, ISSN-a i RDA-a održanog u Glasgowu 2011.,¹¹ objavila sljedeće dokumente: *Mapping of ISBD area 0 vocabularies to RDA/ONIX Framework vocabularies*, *Alignment of the ISBD: International Standard Bibliographic Description element set with RDA: Resource Description & Access element set*. Ti dokumenti, kao i *RDA Appendix D.1 ISBD Punctuation*, odaslani su JSC-u s popratnim tekstovima na komentare.¹² Dokument koji je još potrebno dostaviti JSC-u je već spomenuti *ISBD Profile in RDA*.¹³ Ovime je ISBD RG ispunila svoj dio dogovora sa sastanka, te se sad očekuje odluka JSC-a da izradi mapiranje RDA i ISBD, dakle mapiranje u suprotnom smjeru kako bi se u potpunosti sagledale sličnosti, odnosno razlike u pravilima, te moguća harmonizacija u njihovom daljnjem razvoju. Skupina je također prihvatila da se mapiranje ISBD-REICAT, koje je skupini poslao na razmatranje Simone Forassiepi, uredi i stavi na mrežnu stranicu. Taj je dokument značajan budući da je Skupina zainteresirana za objavljivanje, uz već objavljena mapiranja ISBD-RDA, i mapiranja odnosno harmoniziranje ISBD-a s drugim pravilnicima koji se temelje na konsolidiranom izdanju.

ISBD LD SG bavila se tehničkim pitanjima navedenog projekta, tj. razrješenja odnosa između ISBD-ove definicije *jedinice građe* odnosno *resourcea* nasuprot entitetima modela FRBR *WEMI* (*work, expression, manifestation, item*) u sklopu njihova imenskog prostora, smjernicama za ISBD imenski prostor, te problemom aplikacijskog profila za ISBD, tj. modela za organizaciju i

¹¹ <http://www.ifla.org/about-the-isbd-review-group#harmonization>

¹² <http://www.ifla.org/publications/international-standard-bibliographic-description, Documentation>. Dokumenti i popratni tekstovi, te komentari članova JSC-a na njih dostupni su na <http://www.rda-jsc.org/workingnew.html>, kao 6JSC/ISBD/ s ekstenzijom teme dokumenta, odnosno odgovora.

¹³ Ovaj će dokument biti dostupan na gore navedenoj adresi krajem studenoga 2013., nakon što ga usvoji Stalni odbor Sekcije za katalogizaciju. Sekcija za bibliografiju je također pozvana da pošalje svoje primjedbe na dokument.

prikaz elemenata podataka ISBD-a kao povezanih podataka. Rad na aplikacijskom profilu nije se odvijao prema planu budući da Skupina nakon više godina čekanja nije dobila mišljenje DCMI-a (Dublin Core Metadata Initiative)¹⁴ o predloženom rješenju problema za ISBD. U međuvremenu, ISBD LD SG je primila prijedlog rješenja toga problema koji su iznijeli francuski stručnjaci (ABES i Nacionalna knjižnica Francuske). Taj je prijedlog razmotren i ocijenjen kao moguće rješenje, te je odlučeno da će se o njemu detaljno raspravljati na sastanku skupine u Parizu u listopadu 2013.¹⁵

Potrebno je također spomenuti da je nakon dugih rasprava te pregovora, o objavljivanju online inačice ujednačenog izdanja ISBD-a iz 2011. postignut dogovor da se objavi pred-publikacijska inačica iz ožujka 2011.¹⁶ Javno dostupna online inačica neophodna je za daljnji razvoj ISBD-a kao standarda za objavljivanje bibliografskih podataka kao povezanih otvorenih podataka, upotrebu standarda od drugih zajednica, te promociju IFLA-e kao standardizacijskog tijela.

Stalni odbor za UNIMARC¹⁷ i Središnji program UNIMARC

Predsjednica Središnjeg programa za UNIMARC (UNIMARC Core Activity)¹⁸ Maria Inês Cordeiro obavijestila je prisutne da su na mrežnoj stranici UCA-a objavljena osuvremenjena izdanja UNIMARC-a za bibliografske¹⁹ i autorizirane²⁰ podatke. Na sastanku je prihvaćen izvještaj i potvrđen plan rada na projektu *UNIMARC in RDF* na kojem sudjeluju G. Dunsire, M. Willer i Predrag Perožić, te odlučeno da će se projekt nastaviti 2014. u sklopu kojega će se raditi na formatu UNIMARC za autorizirane podatke. Potvrđen je i datum sastanka korisnika formata UNIMARC (*UNIMARC Users Meeting*) i PUC-a u Mariboru u ožujku 2014.

¹⁴ <http://dublincore.org/documents/profile-guidelines/index.shtml>

¹⁵ Svi navedeni dokumenti bit će objavljeni na mrežnoj stranici ISBD LD SG, <http://www.ifla.org/node/1795>

¹⁶ http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbd/isbd-cons_20110321.pdf

¹⁷ <http://www.ifla.org/FR/unimarc/puc>

¹⁸ <http://www.ifla.org/FR/unimarc>

¹⁹ <http://www.ifla.org/node/7974>

²⁰ <http://www.ifla.org/node/7950>

U sklopu programa konferencije, UCA je organizirao sesiju pod naslovom Expanding MARC metadata services with linked open data,²¹ a održana su tri predavanja od najavljenih četiri. Prvo predavanje koje je održao Richard Wallis i kolega iz OCLC-a, u prvom se dijelu bavilo općim razvojem tehničkih uvjeta knjižničnih kataloga od tradicionalnih do novih tehnologija, prvenstveno onog kataloga koji je temeljen na semantičkom webu. U drugom je dijelu predavanja predstavljen rad OCLC-a na primjeni općeg formata schema.org²² na bibliografske podatke. Opća je poruka predavanja bila: šaljite svoje bibliografske podatke OCLC-u, i mi ćemo ih objavljevati kao povezane otvorene podatke; vi ne trebate ništa raditi po tom pitanju. U drugom predavanju pod naslovom *S'appuyer sur la structure des données et les liens : le format MARC comme tremplin pour le Web de données : l'exemple de data.bnf.fr*,²³ francuski kolega Vincent Boulet govorio je o radu na *data.bnf.fr*. Rad zastupa pristup upravo suprotan OCLC-u i korištenju *schema.org*, tj. primjenu formata UNIMARC u objavljivanju bibliografskih i autoriziranih podataka kataloga Nacionalne knjižnice Francuske, i to sa svim elementima opisa i veza među podacima, a ne malog broja podataka dostatnih za pronalaženje jedinice. U tom smjeru razmišljanja o razvoju i primjeni postojećih formata, tj. UNIMARC-a kao standarda koji će prenijeti sve pojedinosti postojećih bibliografskih podataka u novo okruženje, autori Mirna Willer, Gordon Dunsire i Predrag Perožić prikazali su rad pod naslovom *The UNIMARC in RDF project: namespaces and linked data*.²⁴ Rad detaljno opisuje postupak objavljivanja imenskih prostora za bibliografski format UNIMARC uz dodatnu analizu odnosa formata s ISBD-om.

Ostalo

Tijekom sastanka FRBR RG Patrick Le Boeuf prikazao je rad francuskih stručnjaka i stručnjaka ISSN međunarodnog središta na inačici FRBRoo modela za serijske publikacije, PRESSoo.²⁵ Taj će prilog biti značajan u radu na konsolidaciji FR porodice formata, kao i na reviziji ISBD-a.

²¹ <http://conference.ifla.org/past/2013/session-222.htm>; na stranici <http://library.ifla.org/view/conferences/2013/2013-08-22.html> pronaći ćete raspored za 22. 8. s predavanjima i vezama na online tekstove.

²² <http://schema.org/>; vidjeti i: <http://www.oclc.org/en-europe/data.html>. Predavanje nije objavljeno.

²³ <http://library.ifla.org/250/>

²⁴ <http://library.ifla.org/156/>

²⁵ <http://www.issn.org/2-24155-PRESSoo-model.php>

Potrebno je još spomenuti i otvorenu sesiju **Specijalne interesne skupine za semantički web** (Semantic Web SIG) koja je organizirana u četiri radionice, koje su raspravljale na teme: standardi i mapiranja, povezivanje i suradnja, upotreba i ponovna upotreba povezanih podataka te pomagala i upute/dobra praksa. Dodatno je organizirana skupina Povezani podaci za početnike.²⁶ Zanimljivo je da je u zadnje navedenoj skupini sudjelovalo više ravnatelja knjižnica! SW SIG je objavio da organizira satelitski sastanak uoči Opće skupštine i konferencije IFLA-e na temu semantičkog weba i povezanih otvorenih podataka u Parizu 2014.

Zaključno

Kao što je na početku ovoga prikaza naznačeno, uvjeti u kojima se danas razvijaju standardi općenito, a ISBD posebno, vrlo su složeni. S jedne strane, potrebna je koordinacija razvoja i osuvremenjivanja ISBD-a s drugim značajnim IFLA-inim dokumentima, kao što su format UNIMARC i model FRBR, kako bi se na što ekonomičniji ali i konceptualno usuglašeniji način donosili standardi. S druge strane, utjecaj posve nove tehnologije i standarda semantičkog weba koji je očito prihvaćen kao nova tehnološka podloga za kataloge, zahtijeva promišljanje ne samo načina objavljivanja standarda kao takvih i njihovih imenskih prostora, nego u isto vrijeme i njihove harmonizacije s okruženjem. To okruženje nisu više samo knjižnični standardi i modeli te kataložna pravila, nego i modeli srodnih zajednica kao što je muzejska i arhivistička, nakladnička i općenito internetska zajednica čije su potrebe za bibliografskim podacima koje objavljuju knjižnice najrazličitije naravi, ali i prirode – korisnici mogu biti ljudi i strojevi.

²⁶ <http://www.ifla.org/node/7989>